

NOZIEDZĪGA NODARĪJUMA – KIBERVAJĀŠANA OBJEKTA UN OBJEKTĪVĀS PUSES RAKSTUROJUMS

Dr. iur. Uldis Ķinis,

Rīgas Stradiņa universitātes asociētais profesors, Latvija

Abstract

On January 2018 significant amendments to the Criminal Law and the Law On the Procedure for Application of the Criminal Law came into force in Latvia. These changes not only in the first time introduce the criminal responsibility for the emotional violence, but also determine the procedure for assessing emotional disparity, equating the effects to telepathic injuries.

In the article, the author reviews a modality of crime “persecution” - cyber-persecution. Although the legislator in the annotation of the law provides that the article also shall be applicable to acts committed in cyberspace, at the same time, the author indicates some problems that may arise due to the narrow interpretation of the law by the law enforcement. The purpose of the article is to study the object (protected legitimate interest) and the objective side (actus reus) of the offense - cyber-stalking. For purposes of research, several methods have been used. The method of comparative analysis, for examination and comparison of external and international regulations. Methods of legal interpretation used to disclose the differences between the understanding of the written text of the definition of the crime and what ought to be understood in the meaning of the norm. Finally, the author presents the conclusions and proposals on the application of the norm.

Keywords: stalking, cyberstalking, emotional distress, violence, crime.

Ievads

Termins “vajāšana” (stalking) aptver plašu sociālpsiholoģiskas uzvedības spektru, ko klīniskos pētījumos apzīmē ar terminu “Erotomania”¹, personas apsēstību ar domu, ka cita persona mīl viņu, neskatoties uz skaidriem pierādījumiem par pretējo. Žurnālisti diezgan trāpīgi 1980. gados šo jauno parādību nosauca par “psiholoģisko izvarošanu”². Minētā problēma bija garīga rakstura, tāpēc līdz pat 1990. gadiem ar to nodarbojās tikai psihiatri. Tomēr pēc tam, kad Kalifornijā šādas uzvedības rezultātā tika nogalinātas un ievainotas vairākas slavenības³, 1990. gadā Kalifornijā tika pieņemts pirmais pretvajāšanas (antistalking) likums, bet XXI gadsimta sākumā visas ASV pavalstis un Kolumbijas apgabals šo darbību atzina par noziedzīgu nodarījumu⁴. Ar to brīdi arī tika veikti pirmie juristu pētījumi par šo jauno fenomenu.

Parasti šī nodarījuma definīcija saturēja šādus elementus: tīša, atkārtota, ļaunprātīga, sistemātiski veikta darbība ar mērķi nelikt mierā, mocīt citu personu⁵. 1999. gadā ASV Tieslietu departaments ziņojumā kongresam atzina, ka katra divpadsmitā ASV sieviete ir cietusi no šādas vajāšanas⁶. Savukārt vienā no pēdējiem pētījumiem atzīts, ka gada laikā ASV no vajāšanas cieš arī katrs četrdesmit piektais vīrietis⁷. Līdz ar to pilnīgi nepareizi būtu uzskatīt šo nodarījumu par tādu, kas vērsts tikai pret sievietēm.

Informācijas tehnoloģiju mijiedarbība rada globālu informācijas telpu, ko mēs saucam par kibertelpu. Diemžēl tehnoloģijas paver arī iespēju tās izmantot kā rīku vai mediju, lai kaitētu citu personu likumiskajām interesēm. Saistībā ar vajāšanu tehnoloģijas paver uzbrucējiem daudz izsmalcinātākas iespējas ietekmēt personas psiholoģisko integritāti, tāpēc likumsakarīgi, ka valstis paredz arī atbildību par iepriekš aprakstītajām darbībām, ja to sasniegšanai izmantotas tehnoloģijas. Juridiskajā literatūrā radīts termins – “kibervajāšana” (cyberstalking)⁸. Šāds nodarījums iekļauts arī ASV kibernoziģumu paraugkodeksā⁹, ko izstrādāja profesores S. Breneres (*Susan W. Brenner*) vadībā Deitonā universitātes Kibernoziģumu foruma dalībnieki. ASV pavalstis un Kongress to izmanto arī kibernoziģumu, tostarp kibervajāšanas definēšanā.

Meriam – Webster vārdnīcā “kibervajāšana” ir definēta kā darbība, kurā persona, izmantojot elektroniskos sakaru līdzekļus, nelikumīgi traucē vai biedē citu personu ar fizisku kaitējumu¹⁰. Saskaņā ar 2000.

gada likumu “Par vardarbību pret sievietēm” šis noziegums ir atzīts par ASV federālo noziegumu¹¹. ASV piemēram sekoja Kanāda¹², Austrālija¹³. Taču līdz pat 2010. gadam kriminologi nebija spējuši vienoties par vienotu “vajāšanas”, kur nu vēl “kibervajāšanas” definējumu¹⁴. Tradicionāli vajāšana ir saistīta ar vardarbību ģimenē, un gluži loģiska ir minētā nodarījuma definējuma iekļaušana Stambulas konvencijā. Tomēr “kibervajāšanas” gadījumā šī aina var izrādīties pilnīgi citāda, jo vajātājs var būt pilnīgi nepazīstama persona.

Eiropā 1997. gadā atbildību par vajāšanu noteica Apvienotā Karaliste, 2007. gadā – Vācija. Savukārt pārējās ES dalībvalstis vajāšanu kriminalizēja tikai pēc 2011. gada Eiropas Padomes Konvencijas “Par vardarbību pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu”¹⁵ (turpmāk tekstā – Stambulas konvencija) pieņemšanas, kuras 33. un 34. pantā ir paredzēta kriminālatbildība par nodarījumiem pret psiholoģisko integritāti un vajāšanu¹⁶. Latvija nav ratificējusi Stambulas konvenciju, tomēr ar 2018. gada 1. janvāri stājās spēkā būtiski grozījumi Krimināllikumā (turpmāk tekstā arī – KL), kuri paredz atbildību par psiholoģisku vardarbību un vajāšanu, tostarp, ja tā izdarīta, izmantojot informācijas tehnoloģijas (KL 132.¹ pants).

Raksta mērķis ir izpētīt minētā nodarījuma sastāva objektu un objektīvo pusi un ieskicēt “kibervajāšanas” subjekta raksturojumu. Šim nolūkam autors izmantos visas atzītās gnozeoloģiskās un juridiskās interpretācijas metodes. Pētījumā tiks izmantoti nacionālie, starptautiskie normatīvie akti un juridiskās literatūras avoti, kas atbilst darba mērķim. Nobeigumā autors sniegs viedokli par normas piemērošanas iespējamo problemātiku.

1. Kibervajāšanas objekts – tiesības uz personas integritāti

“Kibervajāšana” nav tipisks kibernoziegums, bet tam ir kvazi-kibernozieguma¹⁷ raksturs. S. Van der Aa (*Suzanne van der Aa*)¹⁸ norāda, ka, definējot kibervajāšanu, ne vienmēr to var vienādot ar tradicionālo vajāšanu. Savukārt N. Gudnaina (*Naomi Harlin Goodno*)¹⁹ min piecas galvenās atšķirības: darbība internetā ļauj saglabāt anonimitāti; darbība internetā pieļauj upura vajāšanu bez robežām; maksimālu efektu var panākt ar minimālu piepūli; salīdzinoši viegli kibertelpā var iegūt upura digitālo identitāti

un viegli, uzdodoties par upuri, izplatīt it kā upura vārdā personu diskreditējošu informāciju, un tādā veidā pamudinot vajāšanā iesaistīties trešajām personām.

N. Gudnaina min arī piemēru, kur vajātājs Usenet²⁰ alt. sex grupai, kas apvieno cilvēkus, kuriem patīk sadomazohisms, pievienoja cietušās e-pastu un telefona numuru. Situācijā, kad cilvēki vieglprātīgi sociālajos tīklos dalās ar datiem, telefona nr., šādu informāciju par personu var iegūt pilnīgi legāli. Uzbrucējs ievietoja informāciju, ka sieviete dievina brutālu seksu. Rezultātā cietusī katru dienu saņēma daudzus telefona zvanus un e-pasta ziņojumus ar šādu dzimumattiecību piedāvājumiem. Kad viņa vērsās policijā, izmeklēšanā noskaidroja, ka šo zvanu un e-pastu autori bija ar vajāšanu nesaistītas personas.

S. Aa²¹ uzskata, ka “kibervajāšanas” izpratnes problēmas izraisa tas, ka starp dalībvalstīm nav vienotības, vai šo jauno fenomenu definēt kā jauna noziedzīga nodarījuma sastāvu vai arī paplašināt tradicionālās vajāšanas piemērošanu uz kibertelpu. Šādam viedoklim nevar piekrist. Nav svarīgi, kā attiecīgā noziedzīgā nodarījuma definīcija veidota, bet gan tas, vai konkrētā nodarījuma sastāvs ir piemērojams pret jebkuru darbību, neatkarīgi no modus operandi un vides, kurā tā veikta, ja tās mērķis ir bijis veikt vajāšanu, lai radītu bailes personai par savu vai tuvinieku drošību, respektīvi, negatīvi iejaukties personas psiholoģiskajā integritātē. Tieši tādu ceļu ir izvēlēties mūsu likumdevējs, iekļaujot Krimināllikumā 132.¹ pantu. To, ka minētais nodarījuma sastāvs attiecināms arī uz kibertelpu, eksperti ir norādījuši likumprojekta anotācijā²².

Kvazi-kibernoziēgumi atšķiras no kibernoziēgumiem, kurus var izdarīt tikai tiešsaistē, veicot automatizētu datu apstrādi, ar to, ka tos var izdarīt gan reālā vidē, gan tiešsaistē, taču abos gadījumos to mērķi funkcionāli sakrīt. Savukārt to, vai konkrētā kibertelpā veiktā darbība ir vērsta uz personas vajāšanu, jau pierāda konkrētā procesa virzītājs. Turklāt, ja katrā kvazi-kibernoziēguma gadījumā veidotu jaunu noziedzīga nodarījuma sastāvu, mums to nāktos darīt aizvien biežāk, jo nākotnē robežšķirtne starp kibervidi un reālo vidi kļūs aizvien abstraktāka. Īpaši, attīstoties tādām tehnoloģijām kā virtuālā realitāte (virtual reality²³), paplašinātā realitāte (augmented reality²⁴), nākotnē viennozīmīgi absolūti lielākā daļa noziedzīgo nodarījumu tiks izdarīta, izmantojot automatizētās datu apstrādes sistēmas. Protams, ir jāpiekrīt tam, ka pamatā vajāšanas definīcija ir

veidota tā, lai to varētu piemērot fiziskām vajāšanām.

Cilvēka uzvedība ikdienā ir pakļauta zināmai lietu kārtībai – algoritmam. No rīta viņš pārvietojas pa vienu maršrutu, izmanto vienus un tos pašus transportlīdzekļus, strādā noteiktu stundu skaitu, ceļā uz mājām iepērkas veikalos u. c. Vajātājam reālā vidē ir jātērē laiks un resursi upura izsekošanai, turklāt viņš var saskarties ar upura pretestību. Savukārt kibervide, protams, dod uzbrucējam neierobežotas iespējas veikt emocionālu vardarbību pret upuri, tas ir, radīt viņa veselībai psihiska rakstura traucējumus u. tml. Tehnoloģijas faktiski kļūst par “visur klātesošu aci”, kas dod uzbrucējam iespēju pilnībā kontrolēt upura pārvietošanos, identificēt viņa atrašanās vietu no dažādos interneta resursos ievietotām fotogrāfijām, izveidot pārvietošanās maršrutus u. tml. Turklāt kibervajāšana dod iespēju uzbrucējam šīs darbības veikt attālināti.

Prof. S. Brennere min piemēru, kur 1000 km attālumā ratiņkrēslā sēdošs kibervajātājs, rīkojoties tikai ar datoru un telefonu, draudot nošaut skolēnus un uzspridzināt skolu, vairākus mēnešus turēja bailēs nelielas ASV pilsētiņas Taunsendas 2000 iedzīvotājus²⁵. Tas noziedzniekam izdevās tāpēc, ka viņš ļoti labi pārzināja tehnoloģijas un zināja mazpilsētas iedzīvotāju psiholoģiju. Viņam izdevās salīdzinoši īsā laikā radīt iedzīvotājos savstarpēju neuzticību. Turklāt visu šāda uzbrukuma veikšanai nepieciešamo informāciju viņam tērzētavā (chat-room) pastāstīja minētās pilsētiņas skolēni. Vajātājs pat nekad nebija bijis šajā pilsētiņā. Kad ar lielām pūlēm policija vajātāju beidzot aizturēja, pie viņa kratīšanā atrada dokumentus un sagatavotas datnes, kas ļāva uzskatīt, ka viņš bija gatavojies veikt līdzīgus vajāšanas uzbrukumus arī citām skolām no viņa atrašanās vietas tūkstošiem kilometru attālās mazpilsētās.

“Kibervajāšanas” gadījumos nereti vienīgais upuri un vajātāju vienojošais elements ir tas, ka, iespējams, viņi izmanto vienu sociālo tīklu, apmeklē vienus un tos pašus interneta resursus vai pļāpā publiskajās tērzētavās. Taču citādi viņus pilnīgi nekas nesaista. Tieši tas ir galvenais faktors, kas ļauj runāt par “kibervajāšanu” kā XXI gadsimta fenomenu. Turklāt problēma rada apstākļus, ka dažādās jurisdikcijās šī nodarījuma izpratne var būtiski atšķirties.

S. Aa²⁶, pētot “kibervajāšanas” jēdzienu, secinājusi, ka pat ASV pavalstu likumi atšķiras izpratnē par to, kāda atkārtota uzvedība uzskatāma par sodāmu, vai nepieciešams pierādīt bailes, vai darbībām ir jārada būtisku emocionālu nemieru u. c. Tomēr ASV likumdevējs²⁷

pastāvīgi atbilstoši realitātei šo definīciju attīsta, piemēram, atzīts, ka būtiska personas emocionāla pārdzīvojuma konstatēšanai pietiek pierādīt personas izsekošanu globālajās pozicionēšanas sistēmās.

Savukārt Eiropā novērojamas divas pieejas: Apvienotajā Karalistē, Īrijā un Maltā sastāva pazīme ir upura reakcija pret vajāšanu, bet Austrijā, Beļģijā, Nīderlandē par sastāva svarīgu elementu uzskata vajātāja nodoma pierādīšanu. Turklāt Austrijas un Vācijas krimināllikumos arī precīzi noteikts, kādas darbības atzīstamas par vajāšanu. Citās valstīs vajāšana definēta bez specifiskām darbībām.

Ievadā jau minēts, ka absolūti lielākā daļa Eiropas Padomes dalībvalstu vajāšanu atzina par noziedzīgu nodarījumu pēc Stambulas konvencijas pieņemšanas. Uzmanību pievērsīsim tikai diviem konvencijas pantiem:

1. Konvencijas 33. pants uzliek par pienākumu dalībvalstīm noteikt kriminālatbildību par psiholoģisko vardarbību – tīšu rīcību, ar kuru, izmantojot piespiešanu vai draudus, [nopietni] kaitē personas psiholoģiskajai integritātei. Konvencijas Paskaidrojošajā ziņojumā norādīts, ka ar psiholoģisku vardarbību saprot jebkuru darbību – draudus, piespiešanu, kas ietekmē personas psiholoģisko integritāti.

Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrā atzīts, ka Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8. pants aizsargā gan personas fizisko, gan psihisko integritāti²⁸. Visos iepriekš citētajos spriedumos tiesa vadījās no prezumpcijas, ka cilvēka ķermenim pieder gan fiziskā, gan psiholoģiskā integritāte un jebkura iejaukšanās tajā ir vērtējama kā privātās dzīves aspekts. Latvijas Republikas Satversmes 98. pants uzliek valstij pienākumu aizsargāt pamattiesības saskaņā ar augstāko standartu, tādējādi arī Latvijas Republikas Satversmes 96. pantā noteiktās tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību ietver personas fiziskās un psihiskās integritātes aizsardzību.

Praksē valsts nesteidzas ieviest sistēmu, kas aizsargātu personas integritāti kā veselumu. To pierāda Krimināllikuma XIII nodaļa, jo pamatā visu paredzēto miesas bojājumu nodarīšanai bija jābūt saistītai ar personas fiziskās integritātes ietekmēšanu. Līdz ar to, šajā kontekstā pievienošanās Stambulas konvencijai ir pozitīva. Tas mudināja valsti veikt pasākumus personas psihiskās integritātes aizsardzības nodrošināšanai, kā tas paredzēts Latvijas Republikas Satversmes 96. pantā.

2. Stambulas konvencijas 34. pants uzliek par pienākumu

dalībvalstīm noteikt kriminālatbildību par tīšu rīcību, ar kuru, izmantojot piespiešanu vai draudus, [nopietni] tiek kaitēts personas psiholoģiskai integritātei. Likumprojekta “Grozījumi Krimināllikumā” anotācijā²⁹ (turpmāk – likumprojekta anotācijā) norādīts, ka grozījumi ir nepieciešami, lai izpildītu valdības rīkojumu par pievienošanos Stambulas konvencijai.

Vienlaikus ir jāuzsver, ka likumdevējs, ieviešot konvenciju, ir gājis tālāk, proti, pilnībā radījis sistēmu, kuras ietvaros personas psihiskā integritāte tiek aizsargāta līdzvērtīgi fiziskajai integritātei. Proti, ir ne tikai kriminalizēta vajāšana, bet arī, nenosakot miesas bojājumu raksturu, noteikta atbildība par smaga (KL 125. pants) un vidēji smaga psihiskās integritātes (KL 126. pants) bojājuma nodarīšanu³⁰. Savukārt miesas bojājumu saturu tiesību piemērotājs varēs vērtēt saskaņā ar likuma Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību 3. pielikumu – Kritēriji miesas bojājumu smaguma pakāpes noteikšanai (turpmāk tekstā – Pielikums)³¹. Pielikuma 1. punktā noteikts: “Miesas bojājumiem ir pielīdzināmi arī psihiski traucējumi vai traumas, kas radušās psihisku vai iepriekš minēto iedarbību rezultātā”.

Saskaņā ar Pielikuma 14. 6. punktu pie smagiem miesas bojājumiem pieskaitāms – psihisks traucējums ar hronisku gaitu vai psihiska trauma ar paliekošām sekām, kas būtiski ietekmē personas sociālo adaptāciju. Vidēji smagiem miesas bojājumiem pielīdzināms – psihisks traucējums vai psihiska trauma, kas ilgstoši ietekmē personas adaptāciju (20. 11. punkts).

No Pielikuma var spriest, ka par vieglu psihiskās integritātes bojājumu būtu uzskatāms stāvoklis, kurā cietušajam radīts īslaicīgs no septiņām līdz 21 dienai ilgs psihiskās integritātes traucējums. Likumprojekta anotācijā arī nav norādīts, ka vieglu miesas bojājumu nodarīšana nebūtu attiecināma uz Krimināllikuma 132.¹ pantu. Tas būtu tikai loģiski, jo pretējā gadījumā rastos situācija, ka jebkura atkārtota komunikācija varētu tikt arī iztulkota kā uzbāzīga, nepatīkama un persona varētu vērsties policijā, lai uzsāktu procesu pret personu par vajāšanu.

Tādējādi var secināt, ka Krimināllikuma 132.¹ pants būtu piemērojams tikai gadījumos, kad personai psihiskās vardarbības rezultātā ir radušies īslaicīgi, taču ilgstoši no 7 līdz 21 dienai psihiskās integritātes traucējumi. Tā varētu būt arī viena no tām robežšķirtnēm, kas akūtu (1 – 6) dienām psiholoģisko stāvokli nošķirtu no tāda, kuru

jau eksperti varētu klasificēt kā atbilstošu vieglu miesas bojājumu smaguma pakāpei un tā veidotu Krimināllikuma 132.¹ panta sastāva pazīmi. Proti, šie īslaicīgie psihiskās integritātes bojājumi ir tiešā cēloniskā sakarībā ar faktu, ka upurim bijis pamats baidīties par savu vai savu tuvinieku drošību³², taču nav radušies tādi psihiskās integritātes traucējumi, kas kvalificējami kā vidēji smags vai smags miesas bojājums.

Bailes³³ psiholoģijā tiek skaidrotas kā instinktīva reakcija uz potenciālo apdraudējumu. Tāpēc zināms subjektīvisma elements šajā situācijā pastāv, jo objektīvi izvērtēt, vai personai ir vai nav pamats baidīties, diez vai būtu pilnīgi iespējams. Tomēr nav šaubu, ka būt aizsargātai no nelikumīga citas personas radīta psiholoģiskās integritātes apdraudējuma ir personas tiesība, bet dzīvot, nebaidoties par to, – likumiskā interese.

Kā minēts iepriekš, tad personas tiesības uz fizisko un psiholoģisko integritāti neizriet no Konvencijas 3. vai Latvijas Republikas Satversmes 95. panta, bet gan no personas tiesībām uz privāto dzīvi. Taču jāuzsver, ka arī Latvijas Republikas Satversmes 111. pants aizsargā cilvēka veselību. Par cik raksta mērķis nav analizēt šo normu konstitucionālās piemērošanas robežas, tad uzsvēsim, ka minētajā pantā ietvertā interese ietilpst aizsargājamo pamattiesību tvērumā.

Izdarot kopsavilkumu par Krimināllikuma 132.¹ panta objektu, ir jāuzsver, ka patiesībā likumdevējs ir spēris milzīgu soli Krimināllikuma modernizācijā un faktiski ir radījis jaunu kibernoziēgumu – noziegumi pret personu – kategoriju.

2. Objektīvā puse – vajāšana

Krimināllikuma 132.¹ pantā atbildība noteikta par vairākkārtēju vai ilgstošu citas personas izsekošanu, novērošanu, draudu izteikšanu šai personai vai nevēlamu saziņu ar šo personu, ja tai ir bijis pamats baidīties par savu vai tuvinieku drošību.

Panta dispozīcijā var nodalīt vairākas objektīvās puses konstatēšanai nepieciešamas pazīmes:

- 1) tā noteikti ir darbība;
- 2) darbībai ir jābūt vairākkārtējai vai ilgstošai;
- 3) darbība var būt saistīta ar novērošanu; izsekošanu, nevēlamu saziņu;

- 4) darbībai ir jārada ietekme uz personas psihisko integritāti – proti, cietušajam ir radīts emocionāls pārdzīvojums;
- 5) darbībai ir jābūt cēloniskā sakarā ar bailēm par savu vai tuvinieku drošību;
- 6) jānovērtē, vai tas ir formāla vai materiāla sastāva noziedzīgs nodarījums.

Izanalizēsim visas sešas iepriekšminētās pazīmes.

1. Darbība. Šo nodarījumu noteikti nevar izdarīt ar bezdarbību. Vairākkārtīga zvanīšana un klusēšana arī ir darbība. Tātad darbībai ir jābūt aktīvai, tā var būt informācijas vākšana, komunicēšana, nevēlamas informācijas izplatīšana trešajām personām u. tml.

2. Darbībai jābūt vairākkārtējai vai ilgstošai. Likumprojekta anotācijā norādīts, ka, ja personai tiks izteikti draudi dzīvībai vai draudi nodarīt smagu miesas bojājumu (KL 132. pants), tad pietiek ar šādu vienreizēju draudu izteikšanu³⁴. Domājams, ka nevajadzētu būt lielām problēmām konstatēt, vai darbība ir vienreizēja, vai ar ilgstošu raksturu, jo katra darbība e-vidē atstāj pēdas, kuras, veicot nepieciešamās tehniskās ekspertīzes, ir samērā viegli noteikt.

Tomēr policijas darbinieki diskutē par jautājumu, kā kvalificēt tās darbības, kas, piemēram, regulāri notikušas pirms 2018. gada 1. janvāra, taču pēc šī datuma nav turpinājušās un tad atkal atjaunojušās pēc sešiem mēnešiem, taču bijuši tikai pāris neregulāri nevēlamas saziņas gadījumi. Turklāt cietusī persona nezina, kas abos gadījumos ir saziņas autors, proti, vai tā ir viena un tā pati persona. Taču viņai pārdzīvojumu rada jau pati nevēlamā saziņa. Vai šajā gadījumā būs sasniegts sliekšnis, lai darbību atzītu par vairākkārtēju? Acīmredzot viennozīmīgu atbildi šeit nevar sniegt, tas būs atkarīgs no konkrētās lietas apstākļiem.

3. Darbībai ir jābūt saistītai ar novērošanu, izsekošanu, nevēlamu saziņu. Likumprojekta anotācijā norādīts, ka termins „vajāt” nozīmē:

- 1) sekot (kam), lai to notvertu; dzīties pakaļ;
- 2) uzmācīgi neatlaidīgi vērsties (pie kāda); traucēt, nodarbināt kāda prātu, domas.

Piemēram, Austrālijas Viktorijas pavalsts likuma 21 (A) 2 pantā, definējot kibervajāšanu, uzskaitītas deviņas darbības, tostarp, izsekošana internetā, nevēlama saziņa, publicējot interneta vietnēs cietušajam piederošu informāciju u. tml. Savukārt Kanādas Federālā likuma 264 (1) pantā³⁵ ir kriminalizēta uzmākšanās (harrasement), kas satur tādas darbības kā izsekošana, atkārtota (tieša vai netieša)

nevēlama saziņa, iesaistīšanās draudīgā rīcībā, kas vērsta pret citu personu. Vācijas Krimināllikuma 238. pants³⁶ saistībā ar vajāšanu paredz atbildību arī par “nelikumīgu personas datu izmantošanu, lai iegādātos preces vai pakalpojumus citas personas vārdā, vai rada nepieciešamību trešajām personām sazināties ar cietušo. ASV Ilinoisas³⁷ pavalsts Kibervajāšanas likums prettiesiskajās darbībās ietver uzbāzīgu komunikāciju, kas var radīt personai emocionālu pārdzīvojumu (emotional distress) vai tādu interneta resursu izveidošanu un uzturēšanu, kas pieejami tādām trešajām personām, kuras veic uzmākšanos vai izsaka draudus.

Latvijā atbildība par nelikumīgām darbībām ar personas datiem, ja ar to radīts būtisks kaitējums, ir paredzēta Krimināllikuma 145. pantā. Savukārt citai personai piederoša pakalpojuma iegūšana tiek atzīta par datorkrāpšanu saskaņā ar Krimināllikuma 177¹. pantu.

Juridiskajā literatūrā termins “vajāšana” skaidrots gan kā dzīšanās pakalpojuma³⁸, gan kā jebkura nevēlama saziņa, kuru apzināti vēlas atklāt uzbrucējs³⁹. Kibervajāšana var būt saistīta ar apmelošanu, neslavas celšanu, digitālās identitātes piesavināšanos, izspiešanu u. c. noziedzīgu rīcību, piemēram, personas kontu bloķēšanu, kredītvēstures dzēšanu⁴⁰ u. tml. Turklāt beidzot likumdevējs ir radījis arī noziedzīga nodarījuma definīciju pusaudžu vidē plaši izplatītajai emocionālajai pazemošanai (cyberbullying).

Eiropas Parlamenta pētījumā⁴¹ norādīts, ka 2014. gadā vecumā no 9-16 gadiem no šādas darbības cietuši 12% bērnu. Latvijas Tiesībsarga biroja pētījumā⁴² par vardarbību jeb mobingu Latvijas skolās norādīts, ka gandrīz visas pētījumā iesaistītās skolas atzinušas, ka mobings sastopams bieži. Nenoliedzami arī šī skolēnu vidū izplatītā darbība ir vērsta pret personas psihisko integritāti. Taču šeit saskatāma arī problēma.

Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 172². pantā noteikta atbildība par fizisku un emocionālu vardarbību pret bērnu. Taču bērns ir persona līdz 18 gadiem, bet administratīvo un kriminālatbildību piemēro personai no 14. gadu vecuma. Šādā gadījumā tiesai būs svarīgi noteikt emocionālās vardarbības robežu starp administratīvo un kriminālatbildību, jo atbildība jau iestājas tikai par bailēm. Protams, Krimināllikums prasa, lai darbība būtu atkārtota vai ilgstoša. Tomēr arī tādos gadījumos robeža starp administratīvi un krimināli sodāmo vajāšanu nav stingri novilkta.

Tiesībsarga pētījumā⁴³ ir nodalīti trīs mobinga – emocionālās

pazemošanas veidi. Viens no tiem – verbālais (aprunāšana, vārdiska pazemošana, iebiedēšana) noteikti saistīts ar informācijas tehnoloģiju izmantošanu. Taču vēl jau pastāv emocionāla vardarbība darba vietā, ko arī sauc par mobingu, un arī šīs darbības mērķis ir radīt personai bailes, nedrošību, psihiska rakstura pārdzīvojumus.

Juridiskajā literatūrā termins “kibervajāšana” tiek attiecināts arī uz “troļļošanu”, jo arī tās mērķis, izplatot nepatiesu informāciju par kādu personu vai faktu, negatīvi ietekmēt personas psiholoģisko integritāti.

4. Emocionālais pārdzīvojums, kas var radīt bailes. Likumprojekta anotācijā⁴⁴ ir uzsvērts, ka šī ir būtiska Krimināllikuma 132.¹ panta pazīme. Turklāt norādīts, ka jāpastāv objektīviem apstākļiem, kas pamatotu šo drošības apdraudējumu. Arī juridiskajā literatūrā, analizējot šī nodarījuma sastāvu, ir atzīts, ka tieši šī elementa pierādīšana rada vislielākās problēmas. K. Valš⁴⁵ (*Keirsten L. Walsh*) norāda, ka kopš praksē pirmās “vajāšanas” lietas *Queen v Dun* iztiesāšanas, kad tiesa secināja, ka cietušajam ir jābūt “miera garantijai” gadījumā, ja vien cilvēkam bijis pamats baidīties, ka kāds cits (..) var nodarīt viņam ķermeņa ievainojumu vai citu ļaunumu, šī problēma pastāv. Konkrētajā lietā cietušais deva tiesai zvērestu, ka tiešām viņš izjutis bailes un tiesa to atzina par pietiekamu argumentu.

Taču kā interpretēt likuma normas 4. kritērija pierādīšanai. Likumprojekta anotācijā⁴⁶ norādīts, ka jāpastāv objektīviem apstākļiem, kas liecinātu, ka vajātājs varētu nodarīt kaitējumu upurim vai viņa tuviniekiem. Šeit var rasties problēma, jo, kā jau minēts iepriekš, bailes ir instinktīva reakcija uz jebkuru iespējamu apdraudējumu. Ja atbilstoši normas autoru viedoklim mēs tās saistām tikai ar tādiem objektīviem apstākļiem, kas piemērojami, ja upuris vajātāju pazīst un tas agrāk ir izturējies vardarbīgi, tad, iespējams, tas ir pareizi.

Taču, kā būs “kibervajāšanas” gadījumos, kad personu sāk vajāt cita pilnīgi nepazīstama persona un nevēlama, traucējoša saziņa turpinās ilgstoši, piemēram, vienu gadu, ar noteiktu regularitāti. Vajātājs personai nekādus draudus neizsaka, bet upurim, jau ieraugot šo saziņu, ceļas asinsspiediens un trīc rokas. Vai tādos gadījumos varēsīm teikt, ka cietušajam nav emocionāla pārdzīvojuma?

Autors uzskata, ka šis sliekšnis, kas prasa baiļu par savu vai savu tuvinieku drošību objektīvu pamatojumu, būtu tulkojams daudz plašāk. Proti, ar drošību būtu jāsaprot personas tiesības netraucēti

dzīvot un īstenot savas likumiskās intereses darbā, mājā, e-vidē u. tml. Tā ir vērtība, par kuru Anglijas tiesa Queen v. Dun lēma jau 1722. gadā, ka personai ir tiesības uz “miera garantiju”, ka neviens viņai nenodarīs kaitējumu.

“Kibervajāšanas”⁴⁷ gadījumā draudi ir jāattiecina arī uz bailēm, ko cietušai personai rada nevēlama saziņa kibertelpā. Turklāt to nekādi nevar aprobežot ar draudu izteikšanu personai, tās reputācijai. Vajātājs var sasniegt savu mērķi arī traucējot, bloķējot iespēju izmantot komunikācijas līdzekļus, izmantot kaitīgu ierīci, lai ievadītu upura datorā kompromitējošu informāciju, kā arī veikt citas darbības, lai sasniegtu vajāšanas mērķi u. c. Turklāt ASV Federālais likums⁴⁸ par “kibervajāšanu” atzīst arī darbības, ja persona iegūst informāciju par personu, izmantojot dažādus legāli publiski pieejamus interneta avotus, piemēram, meklēšanas servisus, sociālos tīklus u. tml.

Tomēr kriminālatbildību vienmēr jāpiemēro ultima ratio kā galējo līdzekli, jo ne jau katru nevēlamu komunikāciju vienmēr var kvalificēt kā vajāšanu. Iespējams, ka nevēlama komunikācija ar personu veikta būtībā, lai sasniegtu leģitīmu mērķi, piemēram, atgūtu parādu, bet cietusī persona to uztver kā nelikumīgu psiholoģiskās integritātes ietekmēšanu un vēršas policijā. Īpaši kaitīguma izvērtēšana nepieciešama, jo vajāšana, gan Stambulas Konvencijā, gan Krimināllikumā ieviesta tāpēc, lai cīnītos pret vardarbību pret personu. Tāpēc jāpiekrīt N. Gudnainai, ka, vērtējot šo darbību raksturu kibertelpā, būtu jāpiemēro sekojoši kritēriji:

- 1) Atkārtotība. Arī Likumprojekta anotācijā⁴⁹ norādīts, ka “rīcībai jāietver atkārtoti nozīmīgi notikumi”. Par to, ka “kibervajāšanas” pazīme ir atkārtotība, domstarpību nav. Taču gan tiesību zinātnē, gan arī praksē dalībvalstīm atšķiras viedokļi par to, kā būtu izprotams “atkārtots nozīmīgs notikums”. Spilgts piemērs ir ASV Arkanzasas pavalsts 2014. gada Kodeksa 5-71-229. panta “Vajāšana” (d) 1. A daļa, kur atkārtotība šī nozieguma kontekstā tiek definēta kā: “darbības, kas ir nošķirtas vismaz 36 stundu laikā, bet notiek viena gada laikā”⁵⁰. Šādas situācijas var radīt problēmas “kibervajāšanas” izmeklēšanas procesā, ja būs nepieciešama starptautiskā sadarbība.
- 2) Otra svarīga pazīme ir saistīta ar to, ka nodarījumam ir jābūt vērstam pret personu. Protams, to būs samērā viegli konstatēt, ja notiks klasiska “vajāšana” un tas arī saprotams,

jo nodarījums taču iekļauts sadaļā – nodarījumi pret personas veselību.

“Kibervajāšanas” gadījumā ne vienmēr būs pierādāma cēloņsakarība starp uzbrucēja kaitīgo darbību un cietušā fizisko personību. Piemēram, cietušais ir virtuālas vides “Second life” lietotājs, lietotāji šajā vidē darbojas personificējoties ar grafiskiem attēliem “avatāriem” un vienlaicīgi spēļu platformā darbojas miljoniem abonentu. Šajā platformā uzbrucēja “avatārs” izvaro cietušajam piederošo “avatāru”⁵¹. Vai cits piemērs, kur ļaundaris, izmantojot vietnē Facebook publicētas cietušā fotogrāfijas, atvēra cietušā vārdā vairākus kontus vietnēs Instagram un Tinder. Šajos kontos ievietoja informāciju, ka cietušais ir gatavs par samaksu stāties seksuālās attiecībās⁵². Vai, saņemot šādus pieprasījumus, cietušajam tiek radīts emocionāls pārdzīvojums? Nenoliedzami, taču vai iespējams visos gadījumos konstatēt cēloņsakarību starp darbībām un personas baiļu izjūtu? Tas nebūt nav tik viennozīmīgs jautājums, un domājams, ka tikai, izmeklējot pirmās lietas, būs redzams, vai tiesībaizsardzības iestāžu pārstāvji jēdzienu “persona” iztulkos ekspresis verbis kā ierakstīts likumā, vai interpretēs plašāk, kā jebkuru tiešu vai netiešu cietušā drošības aspektu. Šeit atkārtoti jāmin termins “psiholoģiskā izvarošana”. Veicot šādu “izvarošanu”, vajātājs vērsas pret personas augstākajām vērtībām – mīlestību, cilvēka pašcieņu⁵³. Savukārt šīs vērtības arī veido personas psiholoģisko integritāti.

- 3) Nākošā pazīme ir saistīta ar likuma noteikumu, proti, “Personai ir bijis pamats baidīties par savu drošību”. Likumprojekta anotācijā skaidrots, ka jāpastāv objektīviem apstākļiem, piemēram, vajātājs jau iepriekš ir izturējies vardarbīgi. Izvērtējot nodarījumus reālā vidē, šī prasība ir pašsaprotama. Tomēr attiecībā uz “kibervajāšanu”, īpaši, ja tā tiks izdarīta no citas jurisdikcijas, šī var kļūt par ļoti nopietnu problēmu. Faktiski no anotācijā minētā, kas raksturo objektīvos apstākļus “kibervajāšanas” gadījumos, var nebūt pat nevienas pazīmes, ne motīvu, ne vardarbības. J. Mishlere (*Joanna Misler*)⁵⁴ norāda, ka praksē “pamata baidīties” (credible threat) pierādīšanas sliekšnis reti tiek sasniegts, jo tikai mazāk par pusi cietušo ir tieši saskārušies ar draudiem

no vajātāja. Tomēr jāatzīmē, ka pēdējā laikā ASV tiesu attieksme pret šo kritēriju ir būtiski mainījusies. Arī vairākās pavalstīs, kur kriminalizēta “kibervajāšana”, pierādījumu sliekšnis attiecībā uz cietušā stāvokli ir būtiski samazināts. Piemēram, iepriekšminētajā Arkanzasas likumā ir teikts, ka pirmās pakāpes vajāšana (smags noziegums) izdarīts, ja cietušais atrodas emocionālā pārdzīvojuma (emotional distress) ietekmē un tam ir bail. Savukārt, lai pierādītu, ka persona atrodas šādā stāvoklī, tam nav obligāti jāapmeklē ārsts. Saskaņā ar Apvienotās Karalistes vajāšanas likumā⁵⁵ noteikto pietiek, ja tiek pierādīts, ka darbība ierobežojusi upura brīvību un uzbrucēja rīcība pastāvīgi rada sajūtu, ka tam ir jāuzmanās. Arī ASV tiesu praksē tiesas ļoti liberāli vērtē pierādījumus saistībā ar “pamata baidīties” izvērtēšanu “kibervajāšanas” lietās, proti, notiesāšanai pietiek ar to, ka pierādīta uzbāzīga, mokoša komunikācija⁵⁶.

- 4) Nozīmīga ir cēloņsakarība starp nodarījumu un pamatotām bailēm kā kaitīgajām sekām. Neviena nodarījuma objektīvā puse nevar pastāvēt bez cēloņsakarības starp vajātāja darbībām un sekām. Taču vai emocionālais pārdzīvojums ir uzskatāms par sekām un kāds būs to pierādīšanas sliekšnis, nedz no anotācijas, nedz panta dispozīcijas nav skaidrs. Iepriekš akcentējam divas pieejas vajāšanas kriminalizēšanai: 1) pietiek ar vajātāja uzvedību, kas ir saistīta ar personas emocionālā miera traucēšanu un 2) mūsu gadījums, kad jāpierāda cietušā reakcija uz vajātāja darbībām.
- 5) Kaitīgās sekas. Emocionāls pārdzīvojums vai pamats baidīties. Likumdevējs pantā nepārprotami norādījis, ka darbības ir sodāmas tikai tad, ja personai ir bijis pamats baidīties. No tā var secināt, ka nodarījumam ir materiāls sastāvs. Grūti iedomāties situāciju, kad emocionālais pārdzīvojums varētu nebūt saistīts ar objektīvām izmaiņām apkārtējā vidē, respektīvi, personas ķermeņa integritātē. Jautājums par pamata baidīties pierādīšanu nav tikai teorētisks. Juridiskā literatūrā ir uzsvērts, ka tieši šis kritērijs gan ASV, gan Eiropas valstīs ir bijis pamatā tam, lai policija neuzsāktu apmēram 50% saņemto “kibervajāšanas” iesniegumu pārbaudi, jo cietušais nespēj pamatot, ka viņam ir pamats baidīties un par ko. Tātad kaut kādas darbības ir notikušas, cietušajam

ir bijusi vairākkārtīga nevēlama komunikācija, taču, vai šī komunikācija ir radījusi pamatu baidīties? Likumā nav paredzēta atbildība par pašu vajāšanas faktu. Tāpēc šeit būtu lietderīgi atgriezties pie jautājuma par viegliem miesas bojājumiem, kuru sliekšnis būtu sasniegts, ja eksperts atzītu, ka personai emocionālā pārdzīvojuma rezultātā tādi radušies. Ja likumdevējs šo kritēriju neprecizēs, var būt tāpat, kā ar “būtiska kaitējuma” noteikšanas problemātiku Latvijas krimināltiesībās, kur tikai retā tiesa šādu kaitējumu ir spējusi pamatot spriedumā.

Secinājumi

1. “Kibervajāšana” ir kvazi-kibernoziegums, kuru izdarot, gan reālajā vidē gan kibertelpā tiek veikta nevēlama saziņa ar personu, un šīs saziņas rezultātā personai rodas emocionāls pārdzīvojums, kas var radīt pamatu baidīties par savu vai tuvinieku drošību.
2. Vajāšanas objekts ir personas psiholoģiskā integritāte. Latvijas Republikas Satversmes 96. pants aizsargā gan personas psiholoģisko, gan fizisko integritāti. No tā izriet, ka personai ir tiesības uz drošību – “miera garantiju” dzīvot un īstenot netraucēti savas likumiskās intereses gan reālā vidē, gan kibertelpā.
3. “Kibervajāšanas” objektīvā puse ir aktīva jebkura e-vidē veikta nelikumīga darbība, kas veikta ar mērķi radīt personai emocionālu pārdzīvojumu un izjust bailes.
4. Kibervajāšanas gadījumā likumā ietvertā prasība vienmēr konstatēt, ka cietušajam ir pamats baidīties, ir pārmērīgi augsts sliekšnis, kas var radīt problēmas šīs normas piemērošanā.
5. Autors uzskata, ka Krimināllikuma 132.¹ pantā ir paredzēts materiāla sastāva nodarījums un likumdevējam būtu vēlams precizēt, ka kriminālatbildība iestājas par vieglu psiholoģiskai integritātei nodarītu miesas bojājumu.

Atsauces

¹ What is erotomania? By Kanna Ingleson 28. August 2017. Pieejams: <https://www.medicalnewstoday.com/articles/319145.php> [skatīts 09.05.2018].

- ² Stalking by Joel Best. Encyclopedia Britannica.
Pieejams: <https://www.britannica.com/topic/stalking-crime>
[skatīts 12.05.2018].
- ³ B.B. Haas. The Formation and Viability of Anti-Stalking Laws, 39 Vill. L. Rev. 1387 (1994).
Pieejams: <http://digitalcommons.law.villanova.edu/vlr/vol39/iss5/>
[skatīts 10.05.2018].
- ⁴ History of stalking.
Pieejams: <https://www.britannica.com/topic/stalking-crime>
[skatīts 09.05.2018].
- ⁵ Kathleen G. McAnaney, Laura A. Curliss & C.E. Abeyta-Price. From Imprudence to Crime: Anti-Stalking Laws, 68 Notre Dame L. Rev. 819 (1993).
Pieejams: <http://scholarship.law.nd.edu/ndlr/vol68/iss4/10> [skatīts 11.05.18].
- ⁶ U.S. Department of Justice. Stalking and domestic violence. The third annual report to Congress, 1998. Pieejams: <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/ovw/172204.pdf> [skatīts 12.05.2018].
- ⁷ Cyberstalking and woman: facts and statistics by Alexis A. Moore Pieejams: <https://www.thoughtco.com/cyberstalking-and-women-facts-3534322>
[skatīts 12.05.2018].
- ⁸ Bocij, P., & McFarlane, L.. Seven fallacies about cyber stalking. Prison Service Journal, 149(1), 37-42, 2003. Citēts no Michael L. Pitaro Cyber stalking: An analysis of Online Harrasment and intimidation. International Journal of Cyber Criminology Vol 1. issue.2. Pieejams: <http://www.cybercrimejournal.com/pittaroijsccvol1is2.htm> [skatīts 12.05.2018].
- ⁹ Susan W. Brenner. State Cybercrime Legislation in the United States of America: A Survey, 7 Rich. J.L. & Tech 28, 2001.
Pieejams: <https://scholarship.richmond.edu/jolt/vol7/iss3/4/>
[skatīts 12.05.2018].
- ¹⁰ Legal definition of cyberstalking. Merriam – Webster dictionary. Pieejams: <https://www.merriam-webster.com/legal/cyberstalking> [skatīts 12.05.2018].
- ¹¹ Legal dictionary. Cyberstalking.
Pieejams: <https://legaldictionary.net/cyberstalking> [skatīts 12.05.2018].
- ¹² Kanādā jau kopš 1993. gada noteikta kriminālatbildība par jebkuru nevēlamu saziņu, ieskaitot izsekošanu. A Handbook for police and Crown Prosecutors on Criminal Harrasment. Pieejams: <http://www.justice.gc.ca/eng/rp-pr/cj-jp/fv-vf/har/part1.html> [skatīts 12.05.2018].
- ¹³ Visas Austrālijas pavalstis kiberizsekošanu ir atzinušas par noziedzīgu nodarījumu, bet Viktorijas pavalsts par smagu noziegumu. Sk. Cyberstalking and the law. FindLaw Australia. Pieejams: <http://www.findlaw.com.au/articles/4793/cyberstalking-and-the-law-.aspx> [skatīts 12.05.2018].
- ¹⁴ Turpat, Michael L. Pitaro
- ¹⁵ Eiropas Padomes Konvencija par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu. Pieejams: http://www.lm.gov.lv/upload/berns_gimene/bernu_tiesibas/stambulas_konvencija_02.11.15.pdf
[skatīts 12.05.2018].
- ¹⁶ Van der Aa Suzan. New trends in the criminalization of stalking in EU memberstates. Pieejams: <https://link.springer.com/content/>

- pdf/10.1007%2Fs10610-017-9359-9.pdf [skatīts 12.05.2018].
- ¹⁷ Ar kvazi-kibernozieģumiem apzīmē tādus nodarījumus, kuri pamatā tiek kriminalizēti kā nodarījumi reālā vidē, taču, attīstoties informācijas tehnoloģijām, mainās tikai modi operandi, bet sekas vienmēr iestājas reālā vidē. Tādi nodarījumi ir izspiešana, vajāšana u. c. Līdz ar to procesa virzītājs šādu nodarījumu izmeklēšanā un iztiesāšanā piemēro funkcionālās ekvivalences metodi.
- ¹⁸ Van der Aa Suzanne. International (cyber) stalking. Pieejams: https://pure.uvt.nl/ws/files/1310512/Aa_International_cyberstalking_110216_posprint_embargo_1_y.pdf [skatīts 13.05.2018].
- ¹⁹ Naomi Harlim Goodno. Cyberstalkin, a new crime: Evaluating the effectiveness of current state and Federal laws. Pieejams: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1674176 [skatīts 15.05.2018].
- ²⁰ Usenet ir pasaulē plaši izplatīta diskusiju platforma, kas grupās apvieno personas ar līdzīgām interesēm.
- ²¹ Van der Aa Suzanne. International (cyber) stalking. Pieejams: https://pure.uvt.nl/ws/files/1310512/Aa_International_cyberstalking_110216_posprint_embargo_1_y.pdf [skatīts 13.05.2018].
- ²² Likumprojekta "Grozījumi Krimināllikumā" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija) 1.3. punkts. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/1995DC23D08AA716C225808E002F9306?OpenDocument#b> [skatīts 15.05.2018].
- ²³ Virtual reality. Pieejams: <https://techterms.com/definition/virtualreality> [skatīts 15.05.2018].
- ²⁴ Akadēmiskā terminu datubāze AkadTerm. Pieejams: <http://termini.lza.lv/term.php?term=augmented%20reality> [skatīts 16.05.2018].
- ²⁵ Susan W. Brenner. Cybercrime. Criminal threats from Cyberspace. Praeger, 2010, pp. 3-7.
- ²⁶ Van der Aa Suzanne. International (cyber) stalking. P 4-5. Pieejams: https://pure.uvt.nl/ws/files/1310512/Aa_International_cyberstalking_110216_posprint_embargo_1_y.pdf [skatīts 13.05.2018].
- ²⁷ (18 U.S.C. § 2261A(2)(B) and 18 U.S.C. § 2261A(2)(A))
Citēts no S. Aa -5 lpp.
- ²⁸ Sk. Bensaid v. the UK Application no 44599/98, para 47; Stork v. Germany Application no 61603/00, para 143; Y.F. v. Turkey Application no 24209/94.
- ²⁹ Likumprojekta "Grozījumi Krimināllikumā" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija) Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/>

Аннотация

В январе 2018 года в Латвии вступили в силу существенные поправки к Уголовному закону и закону О порядке применения Уголовного закона. Эти изменения не только впервые предусматривают ответственность за эмоциональное насилие, но и определяют процедуру оценки эмоционального расстройства, приравнивая его последствия к телесным повреждениям.

В статье автор изучает разновидность преступления “преследование” – киберпреследование. Хотя законодатель в аннотации закона и предусмотрел, что данная статья относится к деяниям, совершенным в киберпространстве, тем не менее, автор выявляет некоторые проблемы, которые могут появиться при применении права правоохранительными органами, в частности, узкое толкование смысла закона. Цель статьи – изучить объект (охраняемый законный интерес) и объективную сторону (*actus reus*) состава преступления – киберпреследование. Автор использует метод сравнительного анализа внешнего и международного регулирования, а также методы юридического толкования, в частности, с целью раскрытия различий между письменным текстом уголовной нормы и тем, что следует понимать в контексте нормы. Автором представлены выводы и предложения по вопросу о применении нормы.